

Szabadság vagy egyenl?ség I.

2013 január 10. Flag

Szöveg méret

90
Mentés

- 0

Értékelés kiválasztása

Még nincs értékelve

Mérték

Folytatjuk a Regnum! Portálon a kevésbé ismert politikai gondolkodók megismertetését. Ezúttal ismét egy kedvencünkhöz nyúlunk vissza, Erik Maria Ritter von Kuehnelt-Leddihnhez, akit?l már portálunkon közöltük A demokrácia útja a zsarnoksághoz és a Monarchia és háború cím? írásokat.

Most a *Szabadság vagy egyenl?ség* cím? m?véb?l közöljük az els? fejezetet egy rövid bevezetéssel, azzal a határozott szándékkal, hogy szellemi m?helyünk az egész m?vet le fogja fordítani.

Az el?hangot írta és a m?részletet fordította: Pet? Zoltán.

El?hang
Erik Maria Ritter von Kuehnelt-Leddihn (1909-1999)

Erik Maria Ritter von Kuehnelt-Leddihn neve szinte ismeretlen a hazai olvasóközönség számára: nemcsak a politikai rendszerek, a politikai filozófia vagy az eszmetörténet iránt érdekl?d? laikus közönség, hanem gyakran még az azzal hivatásszer?en foglalkozók számára is. Mindezidáig egyetlen m?vét sem fordították le magyarra. A helyzet egyszerre meglep?, ugyanakkor nagyon is jellemz?. Meglep?, mert a szerz? gondolatainak rendkívüli mélysége és feltáró jellege, enciklopédikus m?veltsége, magával ragadó stílusa és nem utolsósorban következtetéseinek acélkemény, szigorú és kikezdhetetlen logikája minden bizonnyal rövid úton belül az ilyesmire fogékony olvasók egyik kedvenc szerz?jévé avatná ?t. Jellemz?, hiszen a témák, amelyeket von Kuehnelt-Leddihn jobbára boncolgat, korántsem illenek bele egy naivan optimista, fejl?déselv? és minden körülmények között „politikailag korrekt” f?áramlatba. A szerz? ugyanis éppen arra hívja fel a figyelmet, amelyr?l olyannyira szeretünk megfeledkezni: unos-untalan szajkózott dogmáink kétségbeejt?en irracionális, ugyanakkor félelmetesen naiv és egyben mélységesen destruktív voltára.

Erik von Kuehnelt-Leddihn 1909-ben, a felbomló Osztrák-Magyar Monarchia állampolgáraként látta meg a napvilágot, egy olyan történelmi periódusban, amelynél sötétebb kevés korban szakadt az emberiségre. „Minden érték átértékelésének” kora ez: ezer éves birodalmak felbomlásának, borzalmas „politikai vallások” születésének kora. ? azonban mindvégig ellenállt minden olyan csábításnak, amely az els? világháború kataklizmájában felbomlani készül? európai civilizáció tudattalan mélységeib?l el?törni készült: ellenállt a pusztító szocializmusnak, a még pusztítóbb kommunizmusnak és nemzetiszocializmusnak, a fasizmusnak, de az ezekkel párhuzamosan a hamis alternatívát ígér? „wilson-izmusnak” a plebejus demokratizmusnak is. És hogy mi az, ami mellett kiállt? Lényegében egész élete során a klasszikus m?veltség és kultúra „ancien régime”- jét, a keresztény és monarchikus Európát védelmezte, amelynek szülötte volt. Azt az ismer?s Európát, amelynek arcát forradalmak és háborúk kataklizmái torzították el szinte felismerhetetlenségig.

? azt mondta magáról, hogy „széls?ségesen konzervatív ?s-liberális”, és ebben a stílusára oly jellemz? irónia éppúgy megjelenik, mint a valóság árnyaltságát és bonyolultságát nem mindennapi módon kifejezni képes szellemessége. Gondolkozása egyáltalán nincs híján a paradoxonoknak: azaz sokkal kevésbé valóságidegen, mint egyes dogmatikus elméletgyártók monolitikus rendszerei. Konzervatív, mert legf?bb vonatkoztatási pontjai: a konkrét, a tényszer?, a természetes és a hagyományos, mert szkeptikus az ideológiákkal és a tervezés kultuszával szemben. A szó eredeti, meg nem rontott értelmében liberális, hiszen szenvedélyesen szereti a szabadságot, gy?löli a „csordát” és a középszer?séget. Ez a szabadság azonban nem az „azt teszem, amit tenni akarok” destruktív „szabadságában” gyökerezik, hanem az Isten képére teremtett lélek, az emberi Személy méltóságában, amelyet semmilyen „volonté générale”, semmilyen arctalan apparátus, vagy földi és emberi bálvány (jelentkezzen az bárminek a formájában) nem pusztíthat el. Erik von Kuehnelt-Leddihn mindenek el?tt arisztokratikus gondolkozó, de nem (csak) a származása okán: mindenki magáénak érezheti, akit semmi nem tölt el nagyobb undorral és megvetéssel a középszer?ségnél, a tömegszer?ségnél és a sablonokban való gondolkodásnál.

A szerz? egyik visszatér? témája a szabadság és az egyenl?ség örök és soha át nem hidalható konfliktusa. E gondolat kifejtésére egy egész könyvet áldozott, amely – az ?t személyesen ismer? - John Lukacs szerint „a legfontosabb könyve, egész politikai filozófiájának Summa Theologica-ja.” Az itt következ? cikksorozatban ebb?l adunk közre részleteket, magyar nyelven el?ször.

Szabadság vagy egyenl?ség
A jelen kihívása

Bevezetés

Nem minden bizonytalanság és izgatottság nélkül ajánlom az itt következ? oldalakat az angol nyelv? olvasóközönség figyelmébe. Az izgatottság oka az a tény, hogy több mint tíz évig éltem az Amerikai Egyesül Államok barátságos földjén – második gyermekem szül?hazájában – amely nekem is második otthonom. A

bizonytalanság pedig abból a komor el?érzetb?l származik, hogy ez a kötet sokféle félreértésre ad majd okot, számos esetben pedig ?szinte haragot fog kiváltani. Mégis, ahogyan Léon Bloy hangsúlyozta, „kés?bb van, mint gondolnánk” és az olcsó optimizmus ideje lejárt.

Egy zavaros szituáció, – egy komplex probléma – vagy egy összetett kérdés nem oldható meg néhány oldalon, sem egyszer? módon. Ez a munka egynél több személy szellemi erejét és fizikai energiáit vette igénybe, a szerz?t pedig segítenie kellett egy szerkeszt?nek, aki az angol nyelv magasabb szint? ismeretével rendelkezett, mint ?. Természetesen –a tartalom, a tények és a nézetek - teljes mértékben az ? felel?sségét terhelik.
Az olvasóban talán majd megfogalmazódik a gondolat, hogy ez a könyv miért éppen a jelenlegi különleges körülmények között és ilyen id?ben jelenik meg. Nemsokára kiadnak egy másik, német fordítást Svájcban is. De a szerz?, egy osztrák, aki soha nem fogja elfelejteni „Amerikai évtizedét” és a Nagy-Britanniában töltött éveket, úgy véli, hogy közvetlen és közvetett módon azokat a problémákat érintette, amelyek nemcsak a Nyugat jöv?jét sötétbe borító különleges bels? krízisnek a velejét alkotják, hanem azzal a hatalmas és sajnálatos félreértésnek a lényegével is foglalkozott, amely a kontinens és az angol nyelv? nemzetek között feszül.

A Calais-t?l keletre fekv? meglehet?sen átlátszatlan világ megértésnek ez a katasztrofális hiánya, súlyosbítva mindezt a technikai kifejezések összezavarásával, nagyrészt felel?ssé tehet? azokért a félreértésekért, amelyeket Amerika – és Nagy Britannia – elkövetett minden, az eszméikért gy?zelemre vitt nagyobb háború után. A „demokrácia” minden gy?zelme a Kontinensen a szabadság félelmetes visszaszorulásával járt együtt. Az 1917-es, 1918-as, 1922-es, 1933-as, 1938-as évek a szabadság ügyének láncolatszer? vereségei voltak. A második világháború katonai gy?zelemmel és politikai vereséggel végz?dött.

Ennek a könyvnek az anyaga azért lett összegy?jtve, elrendezve és jegyzetekkel ellátva, hogy segítse az angolokat és az amerikaiakat a sötétség és a fény er?i közötti világosabb különbségtevésben. Legh?bb vágyunk, hogy e törekvésünk ne legyen teljesen hasztalan.

Kuehnelt-Leddihn

Lans, Tirol. 1951. Június 28.

Els? Fejezet
Definíciók és Alapvet? Elvek

Ez a könyv esszé, a kifejezés legsz?kebben vett értelmében, – megpróbál bizonyos fokig fényt deríteni az évszázados küzdelemre, amely a szabadság és az egyenl?ség princípiumai között zajlik, valamint a demokrácia és a liberalizmus ideológiái között feszül (e kifejezések klasszikus értelmét tekintve természetesen). Magától értet?dik, hogy ez a tanulmány nem lehet mindenre kiterjed?, habár, vizsgálatunk tárgyait nem véletlenszer?en választottuk ki, hanem kifejezett indítékkal.

Miel?tt terminusainkat definiálnánk, úgy véljük, szükséges lenne „megmutatni a lapjainkat” és kicsomagolni a filozófiai poggyászunkat. Magától értet?d?, hogy minden írót, aki politikai vagy szociológiai jelenségeket próbál vizsgálni, a bírálat és a módszer tekintetében egy többé-kevésbé összefügg? filozófiai rendszer motivál. Mivel a jelen szerz? katolikus, filozófiája közeli kapcsolatban áll egyháza teológiájával, olyan viszonyban, amelyet leginkább ko-ordináció-ként lehetne jellemezni. Annak az alapelvnek, hogy „a filozófia a teológia szolgálólánya” számára inkább személyes, mint intellektuális jelentése van. Habár a filozófiája nagyrészt tomista, nagy hatást gyakorolt rá a teista egzisztencializmus és a fenomenológiai iskola bizonyos megismerési formái. A katolikus olvasót, akit érdekelnek az okok, amelyek a szerz?t arra buzdították, hogy eltérjen a katolikus Észak-Amerika filozófiai színtéren oly domináns neotomizmustól – arra kérem, olvassa át az ezzel kapcsolatos jegyzeteket a 164-167-ik oldalon.
A nem katolikus olvasót pedig reméljük, nem fogja elbizonytalanítani a fenti vallomás. Szeretnénk ?t biztosítani arról, hogy a tomizmus, vagyis filozófiánk alapja nem egy furcsa, ezoterikus hitvallás tele titokzatos utalásokkal, éppen ellenkez?leg, ez az emberi ész iránti lehet? legtöbb tiszteletet tanúsító filozófia, amely az objektív realitás irányába törekszik. Ez a „józan ész” filozófiája, amelynek nincsen türelme a szolipszizmushoz, az érzéki tapasztalat tagadásához és a logika alapvet? szabályainak elvetéséhez. Realizmusa ragaszkodik ahhoz, hogyha A állítás igaz és B állítás ellentmond A-nak, akkor a másodikat hamisnak kell tartanunk. Semmi misztérium vagy mágia nincs az e sorok mögött rejt?z? tomizmus tantételeiben: ezek egyszer?en a „józanészre” hivatkoznak.

Ugyanakkor meglehet?sen érdekelnek minket az ember pszichológiai reakciói (úgy is, mint személynek, és úgy is, mint a tömegben feloldódó egyénnek) valamint a mítoszok és a babonák. Persze alá fogjuk rendelni a

pszichológiát a filozófiának, és az érzéseket, érzékenységeket és köt?déseket az objektív realitásnak – anélkül hogy ez el?bbiek jelent?ségét tagadni igyekeznénk.

Amikor szabadságról és egyenl?ségr?l beszélünk, rá kell mutatnunk, hogy itt, minden gyakorlati célt tekintve relatív és nem abszolút értelm? kifejezésekkel állunk szemben, trendekkel és tendenciákkal és nem pedig vegyítetlen absztrakciókkal. E tanulmányban a szabadság alatt az ön-determináció lehet? legnagyobb összegét értjük, amely egy adott szituációban megvalósítható, ésszer? és lehetséges. Eszközként az ember boldogságának és személyiségének védelmezéséhez ez egy közbüls? cél, s így a közjó részét képezi. Magától értet?dik, hogy ilyen körülmények között ezt nem lehet brutálisan feláldozni az abszolút hatékonyság igényeinek sem a maximális anyagi jólét elérését célzó törekvésnek. Az ember nem csak kenyérrel él. Itt is, mint más alapvet? problémák esetében is, a legtöbb olvasó valószín?leg egyet fog érteni velünk, mert, habár nem tartoznak az egyházhoz, mindemellett örökösei (és haszonélvez?i) a zsidó-görög-keresztény hagyománynak, amely közös nevez?ként szolgálhat.
Amikor *egyenl?ségr?l* beszélünk, nem a méltányosságra célzunk (amely igazság). Még az úgynevezett „keresztény egyenl?ség" sem egy mechanikus valami, hanem egyszer?en alávetést jelent *ugyan annak* a törvénynek - más szóval *izonómia*. Egy keresztény számára két újszülött csecsem? spirituális értelemben egyenl?, de fizikai és intellektuális kvalitásaik (a második természetesen ekkor még csak potencialitás) a fogantatás pillanatától fogva egyenl?tlenek. Nem fogjuk megvizsgálni korunk egalitárius és identitás-elv? tendenciáinak pszichológiai gyökereit, amelyekkel máshol már foglalkoztunk, (1) elég err?l annyi, hogy az egyenl?ség mesterséges létesítésének elve épp oly kevéssé illik össze a szabadsággal, mint a *jogtalan diszkrimináció* er?ltetése. (Magától értet?d?en igazságos diszkriminálni – bizonyos határok között – az ártatlan és a b?nös, a feln?tt és a csecsem?, a katona és a civil között, és így tovább.) Amíg az igazságtalan diszkrimináció mögött a kapzsiság, a büszkeség és az arrogancia bújik meg, addig az egalitárius és identitás elv? trendek mozgatórúgója az irigység, a féltékenység (2) és a félelem. A „Természet" (értsd: a világ emberi beavatkozás hiányában) minden, csak nem egalitárius, ha teljes síkságot akarunk létrehozni, szét kell robbantanunk a hegységeket és feltölteni a völgyeket; így az egyenl?ség el?feltételezi a kényszerít? er? konstans beavatkozását, amely, mint princípium szemben áll a szabadsággal. A szabadság és az egyenl?ség lényegükben mondanak ellent egymásnak.

Az összes politikai címke közül egyik sem volt többször helytelenül alkalmazva, mint a „liberális" és a „demokratikus". Egy liberális olyan férfi vagy n? lehet, aki abban érdekelt, hogy az embernek a lehet? legnagyobb ésszer? szabadság legyen biztosítva – és ennek semmiféle köze nincsen a kormányzat jogi formájához, amely alatt él. Igaz hogy az összefüggés a szabadság és bizonyos politikai formák között nem egyértelm? – az is igaz, hogy bizonyos politikai formák kimutatható liberális jeleket hordoznak –magukban rejtik ennek ellenére (dialektikájuk folytán) a messzemen? elnyomás lehet?ségét. A tény megmarad, hogy egy igazi liberális egyetlen kifejezett államformához sem köt?dik, hanem a választását alárendeli annak a vágyának, hogy ? és polgártársai a lehet? legnagyobb szabadságot élvezhessék. Ha úgy látja, hogy a monarchia nagyobb szabadságot képes biztosítani, mint egy köztársaság az el?bbit választja, bizonyos körülmények között pedig még egy katonai diktatúra aktuális korlátozásait is el?nyben részesítheti egy demokrácia *lehetséges végkimenetelét?l* tartva. Így tehát, minden liberális, aki elfogadja Platón értékelését a demokráciáról (Állam, VIII. könyv) elveti ezt a kormányformát mivel e filozófus véleménye szerint determinálva van arra, hogy zsarnoksággá váljon. A szabadságról folytatott egész diskurzusunk folyamán nem szabad azt elfelejtenünk, hogy a legmagasabb rend? szabadság – amely egyszersmind elidegeníthetetlen is – az aszketikus szabadság. (3)

Ahogyan mindenki, aki Európáról valóságos tudással rendelkezik, kitalálhatja: a „liberális" mint politikai értelm? kifejezés spanyol eredet?. El?ször 1812 körül t?nt fel az Ibériai félszigeten és a Franciák gyorsan átvették. Southey, (a Quarterly Review-ban) írt 1816 körül el?ször „brit liberálisokról" (British Liberales) és tíz évvel kés?bb Scott használja a „Liberaux" kifejezést. (4) Ezt a kifejezést a Whigek radikális szárnyának megjelölésére szolgált – és ez nem teljesen felel meg annak az konnotációnak, amelynek értelmében mi utalunk rá. Az Egyesült Államokban a „liberális" kifejezést olyan személy jelölésére vezették be, aki üdvözli a változást s így nem esik nehezére elfogadni, vagy akár támogatni egy totalitárius ideológiát. Így az eredeti (hiteles) liberálisok (mint például a kés?i Oswald Garrison Villard) azért hogy elhatárolják magukat a kommunista szimpatizánsoktól szerették magukat "régi vágású liberálisoknak" hívni. Az Európai kontinensen sem volt más a helyzet, az itteni „liberálisok" gyakran azoknak a valóságos üldözésével voltak elfoglalva, akik az övékt?l különböz? nézeteket vallottak. Professzor Carlton J. H. Hayes nagyon találóan nevezte ?ket "szektariánus liberálisoknak." (5)

A liberalizmus filozófiai és pszichológiai motivációi nagyon különböz?ek lehetnek. A keresztény liberalizmus mozgatórúgója mindig a szeretet és a nagylelk?ség lesz. De tudunk egy olyan liberalizmusról is, amely az alapvet? filozófiai nihilizmusból vezethet? le, kijelentve, hogy az igazság egy egyszer? el?ítélet, egy intellektuális csalás, vagy pedig az ember számára elérhetetlen, mert kívül esik az ész képességeinek határán. Természetes hogy a

kétségbeesés egy ilyen filozófiája –amelyet elvetünk,- nem *szükségképpen* eredményez liberális attit?döt, néha pedig a saját maga ellentétébe fordul, fejl?dési típusa pedig egyszer?en az ember választásainak vagy temperamentumának függvénye.

Van még egy másik lehetséges metódus, amely harmonizálhat a keresztény állásponttal – nevezetesen az a meggy?z?dés, hogy az illiberalizmus rossz stratégia. Ameddig teljes mértékben elfogadja a különbséget az igazság és a hamisság között még azt a hitet is elismerve, hogy a hamisságnak nincs valódi joga ahhoz, hogy a toleranciát követeljen, a “stratégiai liberális” el fogja vetni a kényszerít? lépéseket, egyszer?en azért, mert ezek nem vezetnek a kívánt eredményhez. Példának okáért azt sugallták, hogy a középkor egyfajta “vese-elégtelenségben” halt meg, mert az egyén számára gyakorlatilag lehetetlenné vált az egyháztól való elszakadás. (6) Az er?sen kényszerít? hajlamot, amely – részben az állam ösztönzése miatt, (7) – beférk?zött a kés? középkori egyházba, több évszázadba került legy?zni. Végül 1818-ban, VII. Pius kemény szavakat fogalmazott meg a kényszerít? princípium ellenében (8) és a Kánonjog világossá teszi, hogy senki (értsd: senki feln?tt) nem kényszeríthet? arra, hogy katolikus legyen. (9) El kell fogadnunk, hogy a középkorban az alsópapság eléggé össze volt zavarodva e pontot illet?leg: kiemelve az ahhoz való gyakori ragaszkodásukat, hogy az er?szakkal az megkeresztelt zsidók is az egyház joghatósága alá esnek. (10) Mindemellett, az már csak az id? kérdése lehet, hogy a katolikus teológia teljes hatása érz?djön az er? és kényszerítés problémáján; (11) nemcsak a lelkiismeret minden látható autoritás felettiségének katolikus tanítása ment szembe a kés? középkori politikai renddel, hanem a könyörület elve is. Így, mikor egy b?nösnek talált személyt átadtak a világi hatóságoknak az inkvizítor egy szokásos formulát mondott, kérve az államot, hogy ne sújtsák a b?nöst a legsúlyosabb büntetéssel: „Kiadunk téged az egyházi bíróság hatásköréb?l és átadunk, avagy inkább ráhagyunk a világi ágra és a világi bíróság hatalmára, er?sen kérlelve azt, hogy mérsékelje a büntetést és említett büntetés maradjon vértelen, és a halál fenyegetését?l mentes.” (12)

Az hozzáállás ezen változásai azonban egyáltalán nem érintik a Tanító Egyház dogmatikai kérdéseket illet? tévedhetetlenségét. Ma egy tragikus, ?szinte konfliktus lehet?sége a lelkiismeret és az igazság között teljes mértékben elfogadott, a rossz pszichológia, és nem a rossz filozófia volt az, rossz hitet tulajdonított minden eretneknek vagy elhajlónak.

Ezzel kapcsolatban azt is érdemes észben tartani, hogy az igazi liberalizmust nehezen lehet összeegyeztetni a Manchester-iskola korlátok nélküli kapitalizmusával. A tulajdon is egy eszköz a szabadsághoz. Mivel a privát kapitalizmus ahhoz vezet, hogy a tulajdont egyre kevesebb és kevesebb kézben összpontosítsa egy eredetien liberális álláspontból szemlélve a kisebb rossznak t?nik az állam-kapitalizmussal (szocializmussal) összehasonlítva. (13) A probléma igazán liberális megoldásához más próféták után kell néznünk Smith és Sztálin helyett.

A „demokrácia” és a „demokratikus” kifejezések *politikaiak*. A demokrácia magában foglalja az emberek hatalmát (uralmát) (14) a kifejezés szociológiai és szociális szempontból való gyakran téves használati módjai most nem foglalkoztatnak minket. (Ebbe a kategóriába lehetne például sorolni a „demokratikus életmód” kifejezését.) Az alsóbb osztályokhoz való egyszer? vonzódás például nem „demokrácia” hanem „demofília.” (15) Az olvasó figyelmét komolyan felhívjuk arra, hogy mi *csak a politikai koncepcióval* foglalkozunk.

Létezik a demokrácia egy klasszikus koncepciója, amely kisebb változtatásokkal Kr. e. 500-tól egészen a múlt század (19. sz.) közepéig kitartott. Néhány ember még mindig a kifejezés klasszikus értelméhez ragaszkodik, mert az csupán egy minimális tudatossággal és világossággal bír. Platón, Arisztotelész, Szent Robert Bellarmine, Mariana atya S.J., Alexander Hamilton, Marshall, Madison, Morris kormányzó, és Fustel de Coulanges, nem igazán értenének egyet kifejezés tartalmát illet?en.

Úgy t?nik ez történt néhány amerikai alapítóatya esetében is, megjelent egy hajlandóság, hogy a demokráciát szigorúan annak egy manifesztációjával, a *direkt* demokráciával azonosítsák – a kifejezés, egy olyan lesz?kítésével, amelyért leginkább Rousseau tehet? felel?ssé. Ez magától értet?d?nek t?nik, amikor Madison demokráciát illet? definícióját tekintjük (Nos. 10 and 14) vagy John Adams demokráciát bíráló támadását vizsgáljuk az *Amerikai Egyesült Államok alkotmányának védelmezésében*. (16) John Adams esetében a dolog nem ennyire világos, de egy, az írásait illet? teljesebb vizsgálat egyértelm?vé teszi az egalitárius alapelvvel való határozott szembenállását (17) és azt is tudjuk, milyen lelkiismeret-furdalást okozott neki a tény, hogy b?nrészes volt az amerikai forradalomban, - ha az tényleg a francia forradalomnak és véres végjátékának el?futára volt. (18) Alexander Hamilton hevesen kritizálta a demokráciát 1788. június 21-én elmondott beszédeiben, ("On the Compromise of the Constitution") és a Szövetségi Konventben is, Június 26-án, 1787-ben. Valójában Morris kormányzó a demokráciának a republikanizmussal való összekeverésével jellemezte Hamilton republikanizmust illet? ellenszenvét. (19) Nem lehet kétség afel?l, hogy az alapítóatyák többsége nemcsak megvetette és opponálta

a közvetlen demokráciát, hanem mint szigorú republikánusok széls?ségesen kritikusak voltak az indirekt demokrácia legtöbb alapelvét illet?en is. (20)

Thomas Jeffersont gyakran egyszer?en „demokratának” és a „jefferson-i demokrácia megalapítójának” nevezik (amely szemben állna az úgynevezett „jacksoni demokráciával”). Miután a demokrácia direkt és indirekt formájának tartalmát megvizsgáltuk arra a végkövetkeztetésre kellett jutnunk, hogy egyáltalán nem volt demokratikus gondolkodású. Dr. Mortimer Adler helyesen veti el Jefferson demokrata voltát, és ragaszkodik ahhoz, hogy „az amerikai demokrácia igazi kezdetei Jacksonhoz vezetnek.” (21) Mik tehát a demokrácia szabályai? Csak két posztulátuma van: [1] törvényes és politikai egyenl?ség (választójog) mindenki számára, (22) és *az egyenl?k többségének uralmán alapuló* „ön-kormányzat.” [2] Ennek az „ön-kormányzatnak” a megvalósítási módjától függ?en – a teljes lakosság vagy a képvisel?k által – beszélünk *közvetlen* vagy közvetett demokráciáról.

Az szintén magától értet?d? hogy a képvisel?knek a közvetetett demokráciában az a kötelessége hogy a választóik akaratát és nézeteit visszhangozzák; ellenkez? esetben inkább köztársaságunk és nem demokráciánk van. A kisebbségek iránti toleranciának, s?t, a szólás szabadságának, vagy a többségi uralom korlátozásának (23) semmi köze nincsen a demokráciához, mint olyanhoz – ezek *liberális* elvek – amelyek vagy megjelennek egy demokráciában vagy sem.

Jefferson valójában egy agrárius romantikus volt, aki a karakter és az intellektus élite-jének kormányzatáról álmodott, amelyet a szabad kisbirtokosság támogat. Ez nyilvánvalóan megmutatkozik az 1814. október 28-án John Adams-hez írt levelében:

„A természetes arisztokráciát a természet legértékesebb ajándékának tartom, hogy a társadalmat tanítsa, meg?rizze és kormányozza. És valóban, összeegyeztethetetlen lenne a teremtéssel, hogyha az embert társadalmi lénnyé formálta ne ruházza fel elég erénnyel és bölcsességgel, hogy képes legyen a társadalom ügyeit irányítani. Talán nem mondtuk még, hogy az a kormányforma a legjobb, amely a leghatékonyabban biztosítja ennek a természetes *aristoi*-nak a tiszta kiválogatódását a kormányzat pozícióiba?” (24)

És ugyan annak a levélnek egy másik oldalán hozzáteszi:

„Mindenki azért érdekelt a törvény és a rend megtartásában, mert magántulajdona vagy a társadalomban elfoglalt kielégít? helye van. És talán biztonságos és el?nyös is, ha az ilyen emberek tartják meg maguknak a közügyek fölötti irányítás, és a szabadság egy bizonyos fokát, amely a városok és Európa *canaille*-jának kezében azonnal minden közösségi érték elpusztítására irányulna.” (25)

A városi proletariátussal szembeni megvetése olyan nyilvánvaló volt, hogy egyszer?en érthetetlen hogyan lehetett ?t emelni, még ha ideiglenesen is, a közönséges ember véd?szentjének magasztos pozíciójára. Például ezt is ? írja:

„Az városi cs?cselék éppen annyit ad hozzá a valódi kormányzathoz, mint ahogy a sebek er?sítik az emberi testet… Az iparosok osztályát a b?nök el?remozdítójának tartom, amely ennek az országnak a szabadságait általában felforgatja.” (26)

Id?sebb éveiben a nézetei finomodtak valamelyest, de a n?k választójogát például mindig is ellenezte. (27) Agrárianizmusát sohasem adta fel, habár konkrétabban fejezte ki fiatalabb éveiben. Ebben a szellemben írta Madisonnak egy 1787. december 20-án keltezett levelében:

„Úgy vélem, a kormányaink még sok évszázadik erényesek maradnak, egészen addig, míg f?ként a földm?velésre alapoznak, és amíg elég szabad föld lesz Amerika bármely részén. Viszont amint fölhalmozódnak, mint Európa nagyvárosaiban, olyan korruptokká válnak, mint Európában.” (28)

A „demokrata” és a „demokratikus” kifejezések nem éppen megfelel?en festenék le Jefferson m?veinek Monticello-kiadását. Egy 1792. május 17-én Washingtonnak küldött levélben „republikánus föderalistának” nevezi magát és az els? székfoglaló beszédéb?l is az derül ki, hogy ragaszkodott a „föderalista és a republikánus” megnevezésekhez. Viszont mikor Andrew Jackson 1828-ban John Quincey Adams ellenében pályázott az elnökségre néhány támogatója „demokrata-republikánusnak” nevezte ?t. (Mivel mind a két jelölt használta a „republikánus” megnevezést.) Van Buren büszke volt arra, hogy republikánus, a „demokratikus” kifejezést viszont újra használta Pierce 1852-ben. Az amerikai demokrácia megalapítója viszont minden kétséget kizáróan Andrew Jackson marad, akinek a szobra Washingtonban a Fehér Házzal szemben emelkedik, körbevéve négy európai

nemesember szobrával, akik a szabadságért harcoltak Amerikában, azonban nem az egyenl?ségért és a többség uralmáért: Tadeusz Kosciuszko, Von Steuben báró, La Fayette márki és Rochambeau gróf. (Pulaskinak és De Kalb bárónak máshol találhatjuk a k?be vésett emlékezetét.)

Aki ragaszkodik ahhoz, hogy elkerülje a z?rzavart és hitet tesz a politikai gondolkodás tisztasága mellett, azáltal hogy gondosan különbséget tesz a demokrácia és a liberalizmus, valamint a demokratizmus és a republikanizmus között alighanem vesztes csatát vív. (29) A legtöbb ember egyszer?en nem veszi tudomásul azokat a rendkívül fontos különbségeket, amelyek a képviseleti kormányzás kontinentális és angolszász hagyománya között feszülnek: azt a fontos elegyet, amely az utóbbinak szinte elválaszthatatlan kísér?jelenségévé vált, a whiggizmust, vagyis a klasszikus értelemben vett liberalizmust. Azokat tizenkilencedik és a huszadik századi munkákat és neveket, a gondolkozókat, akik óvatosan különbséget tettek a demokrácia és a liberalizmus között a következ? fejezetben találjuk meg. (58-as jegyzet) Ám az angolok és az amerikaiak többsége, amikor „demokráciáról” beszél, mindig a liberális elemeket érti a demokrácia koncepciója alatt, és teszi ezt annak ellenére, hogy a demokrácia és a liberalizmus két egymástól teljes mértékben különböz? problémával foglalkozik. Az els? azzal, hogy kinek kell gyakorolnia az uralkodói hatalmat, a másik pedig az egyén szabadságával attól függetlenül, hogy ki kormányoz. Egy demokrácia nagyon is *lehet* illiberális, (30) a *Volstead Act* habár eléggé demokratikusan szavazták meg, konfliktusba került állampolgárok millióinak vacsora-menüjével. A fasizmus, a nemzeti és nemzetközi szocializmus újra és újra elismételték, hogy lényegüket tekintve demokratikusak, – ez egy olyan állítás, amely szigorú filozófiai és történelmi perspektívából kell vizsgálni – és ebb?l a néz?pontból szemlélve már kevésbé hangzik képmutatóan, mint az az álláspont, amelyb?l kiindulva a nyugati féltekén vizsgálódók nem akarják ezt a definíciót elfogadni. A „demokratikus” kifejezés szovjet használata minden kétséget kizáróan nem más, mint az utóbbi évek egy ügyes politikai man?vere, habár a terminológiát már Lenin is magáévá tette, és Sztálin is folytatta az 1920-as években. (31) Ha elfogadjuk Szent Tamás demokráciát illet? definícióját (*De regimine principum*, i. I) azt látjuk, hogy a „proletariátus diktatúrája” (a proletariátust a többség megjelenít?jének tartva) sokkal *demokratikusabb*, mint az amerikai alkotmány – amelyben, a kommunizmus szentkönyveivel szemben a „demokrácia” szó el? sem fordul.

Másrészr?l viszont elképzelhetünk egy abszolút uralkodót – egy autokratikus császárt például – aki teljes mértékben liberális… habár az magától értet?d? hogy nem lehet demokratikus politikai értelemben. A nemzet ötvenegy százaléka létre tud hozni egy totalitárius rezsimet, képes elnyomni a kisebbségeket, de ett?l még demokratikus marad, amíg egy régi típusú diktátor talán csak nagyon kevés el?jogot tart meg magának aggályosan megtartóztatva magát attól, hogy beavatkozzon a polgárok magánéletébe. Nem kétséges, hogy az amerikai Kongresszus, vagy a francia Parlament házainak hatalma akkora a nemzeteik felett, hogy kivívhatná egy XVI. Lajos vagy egy III. György irigységét, ha ma élnének. Nemcsak a szesztilalom, hanem az adók kivetésének joga, a szelektív szolgáltatások, a kötelez? iskoláztatás, a vád alatt nem álló állampolgárok ujjlenyomatának vizsgálata, a házasság el?tti vérvizsgálat – e totalitárius intézkedések egyikének bevezetésér?l sem álmodhatott a tizenhetedik század királyi abszolutizmusa.
Miután megalapoztuk a demokrácia és a liberalizmus természete közötti különbségtevést, szeretnénk néhány útmutatással szolgálni bemutatva e könyv vázlatos szerkezetét, amely e tárgyakkal kapcsolatos válogatott fejezeteket tartalmaz – tanulmányokat és esszéket, amelyek nem fedhetik le a teljes területet, viszont megvilágíthatják a probléma néhány aspektusát.

Az els?: „Demokrácia és Totalitarizmus: a próféták” azoknak az 1790 és 1914 között élt gondolkozóknak és megfigyel?knek aggodalmaival foglalkozik, akik a dolgokat igazi platonikus néz?pontból szemlélve attól féltek, hogy totalitárius zsarnokság fog létrejönni evolúciós vagy dialektikus folyamat által, a demokrácia bels? lényegéb?l következ?en. Megpróbáljuk véleményüket szinkronba hozni a kortársakéval és így egy eszmetörténeti mintát nyújtani az olvasónak.

A második, a „Demokrácia Kritikája” – amely már egy kissé eltér? formában publikálva lett (*New Scholasticism*, 1946. június) a demokratikus doktrína gyengeségeivel és inherens veszélyeivel foglalkozik. Ebben, ahogyan az ezt követ? két esszében is vizsgálódásaink a politikai tudomány alapján állnak, és maga ez a vizsgálódás egy speciális filozófiai formán alapul.

A harmadik, a „Demokrácia és Monarchia” egy összehasonlító tanulmány a kormányzati formákról s ez a másodikból következik, amíg a negyedik, a „Katolikus nemzetek politikai vérmérséklete” megpróbálja módosítani a katolikus nemzetek inherens liberalizmusáról (és anarchista hajlandóságairól) kialakult képet, s azt is vizsgálat alá veszi, hogy vajon a demokrácia „jól men? üzlet” lesz-e Európa legnagyobb részében. Az a tény, hogy az Európai kontinensnek csak tizenhárom százaléka protestáns, és hogy az északi félteke domináns vallása még mindig a katolicizmus rávilágít egy ilyen tanulmány fontosságára.

Az ezt követ? kett? történelmi jelleg?. Az ötödik, a „Husz, Luther és a nemzetiszocializmus” rámutat Husz direkt hatására Mussolinire, olaszországi tolmácsára, és 1897 cseh nemzeti szocialistáira, valamint Husz-nak Lutherre, Luthernek pedig a német nemzeti szocialistákra gyakorolt hatására. Az utolsó hozzászólás megpróbálja eloszlatni a legveszélyesebb félreértést, és a náci párt intellektuális és történelmi gyökereivel foglalkozik, s a „Nemzetiszocialista Párt felemelkedése” címet adtuk nekik. Alapos tárgyszer? bizonyítékokon áll. Egy némileg s?rített verziója már megjelent a *Journal of the History of Ideas*-ban. (IX, No. 3 [June, 1948], 338-71. pp.)

Könyvünket egy rövid összefoglalással fejezzük be rámutatva néhány, az összegy?jtött tényekb?l következ? konklúzióra. Az olvasóra bízzuk, hogy levonja a többit. És habár mostanság a körülmények nem a legkedvez?bbek, egyedül az id? fogja megmutatni, hogy szabadság, egyenl?ség vagy talán egyenl?tlenség és az új szolgaság fog-e uralkodni.

JEGYZETEK

1. Vö. Francis Stuart Campbell: [E. R. von Kuehnelt-Leddihn álneve], The Menace of the Herd: Procrustes at Large (Milwaukee: The Bruce PublishingCompany, 1943.).

2. Vö. Gustave Thibon: "L'inégalité, facteur d'harmonie," Etudescarmélitaines, 24e Année, Vol. II (1939), 78. p.

3. Vö. Pitirim Sorokin: The Crisis of Our Age: The Social and Cultural Outlook. (New York: Dutton, 1941.), 173-74. pp. Hasonlítsd ezt össze azzal, amit R. W. Emerson mond: „Semmi sem visszataszítóbb, mint a rabszolgák –mint amilyen a legtöbb ember - szabadságról való gügyögése, és a szabadág nemtör?döm összekeverése néhány papírral, mint amilyen a Függetlenségi Nyilatkozat preambuluma, vagy a törvény által biztosított választójog, azok számára, akik sohasem volt képesek gondolkodni vagy cselekedni.”

4. Vö. The Oxford English Dictionary, s.v. "liberal," B (Vol. VI, Part 1 238. p.) Roman Oyarzun: Historia del carlismo. (Bilbao: Ediciones Fé, 1939.), A 12. oldal jegyzete bizonyítja, hogy a liberates kifejezést a szabad sajtó támogatói használták 1810-ben (az ellenfeleiket serviles-nek nevezték).

5. Carlton J. H. Hayes: A Generation of Materialism. (New York: Harper and Brother, 1941.), 49. p.

6. Campbell: op. cit. 301-2. pp. jegyzet. Evidens, hogy az üldöztetés mártírokat csinál. Gyakran arra is szolgál, hogy kielégítse az üldöz?k szadisztikus hajlamait. Semmi sem t?nhet visszataszítóbbnak egy intelligens keresztény számára, mint a tévedés és az erény, az igazság és a gonoszság szintézise.

7. Az inkvizíció alapvet?en egy egyházi vizsgálóbizottság volt, amely az állam szolgálatában állt. Csak állami kérésre lehetett létesíteni és az európai országok többségében nem létezett a reformáció el?tt. II. Fülöp hiába próbálta arra kérni V. Pius pápát, hogy létesítsen inkvizíciót a Pápai Államban. A Szent Római Birodalomban az inkvizíció csak néhány emberölt?n át m?ködött a tizenharmadik században.

8. Vö. George Ticknor: The Life, Letters and Journals of George Ticknor. (Boston: James Osgood, 1876), I, 174 (levél Elisha Ticknornak Rómába, 1818. február 1-jén.) „A pápa jó ideig beszélt az univerzális toleranciáról, és úgy dics?ítette azt mintha saját vallásának doktrínája lenne, hozzátéve hogy állandóan köszöni Istennek, hogy végül az üldöztetés minden gondolatát kivetette a világból, hiszen a rábeszélés volt az egyetlen útja az erény hirdetésének, viszont az er?szak képmutatást szülhet.”

9. Codex Iuris Canonici, Article 1351: Ad amplexandam fidem catholicam nemo invitus cogatur.

10. Ezen a ponton nem értünk egyet James Parkes egyébként minden más szempontból kiváló m?vével: The Jew in the Mediaeval Community. (London: Soncino Press, 1938.), 104. p.

11. Vö. E. v. Kuehnelt-Leddihn: "Thoughts on 'The Faith of a Liberal,'" The Catholic World, 1946. július. 314. p.

12. Cambridge Mediaeval History, VI, 724. Ez a formula nem mentesít egy nagyon kétértelm? esettel kapcsolatos kollaborációtól, csak világossá teszi az Egyház alapállását.

13. A „kapitalizmus” és a „szocializmus” ideologikus hasonlóságáról ld. F. S. Campbell, op. cit., 134. p. Vö. Henry Adams a levelében Brooks Adams-hez, Párizs, 1899. október 21. “Talán majd egyszer alkalmasnak vélem az id?t,

hogy megismerjem a szocialista nézeteket, amelyek most úgy látszik az elt?nés határán állnak, éppúgy ahogy minden más eszme is, kivéve a tisztán kapitalisztikusakat, ezek viszont végtére is ugyanarra az eredményre vezetnek” - Henry Adams and his Friends, ed. H. D. Cater (Boston: HoughtonMifflin, 1947), p. 484.

14. Jegyezzük meg, hogy a demos görög szó jelentése megegyezik a Latin plebs és populus jelentésével, néha pedig az egyszer?ség kedvéért az ochlos „cs?cselék” szinonimája volt. Csak a modern görögben (koine) nincs pejoratív értelme bárminek, amely ehhez kapcsolódik.

15. A demofíliáról vö. Emile Faguet, Le culte de L’incompetence, és Gonzague de Reynold, L’Europe tragique.

16. Lásd: John Adams: Defence. etc. (new ed.; London, 1794.), III, 493-95.

17. Vö. The Works of John Adams, szerk. Charles F. Adams (Boston: C. Little and J. Brown, 1851.), VI, 462, 472, 516 (levelek John Taylornak); valamint X, 267-68 (levél James Madisonnak 1817. június 17.).

18. Ibid., IX, 635-36 (levél Benjamin Rush-nak, 1811. augusztus 28-án).

19. Vö. The Encyclopaedia Britannica (14. kiadás), VII, 183. Van Buren meglehet?sen jól látja, hogy Hamilton monarchista: Vö. Martin van Buren: Inquiry into the Origin and Course of Political Parties in the United States. szerk. a fia által (New York: Hurd and Houghton, 1867.), 88. p.

20. Vö. Henry Adams, The Formative Years; a History of the United States During the Administrations of Jeffer son and Madison, ed. Herbert Agar (Boston: Houghton, Mifflin, 1947), I, 41-44; Arthur H. Vandenberg, If Hamilton Were Here Today (New York: Putnam, 1923), pp. xxiv-xxvi; Nicholas Murray Butler, Why Should We Change Our Form of Government ? (New York: Charles Scribner, 1912.), p. 6; Ralph Adams Cram: The End of Democracy. (Boston: Marshall Jones, 1937.), 20, 131-32; Andrew Cunningham MacLaughlin: "Democracy and Constitution," Proceedings of of the American Antiquarian Society, New Series, XXII (1912.), 296, 310, 317.

21. M. Adler, "In Terms of What Moral Principle Is Democracy the Best Government ?" The Philosophy of the State: Fifteenth Annual Proceedings of the American Catholic Philosophical Association. szerk. Charles A. Hart (Washington, D.C., 1939.), 163. p. Arról, hogy Andrew Jackson hogyan ítélte el, mint hiábavalóságokat az államvezetésben szerzett tapasztalatot és az ehhez kapcsolódó tanulás szükségességét, lásd: az Els? Kongresszushoz címzett évi üzenetét. In: A Compilation of the Messages and Papers of the Presidents. (Washington: Bureau of National Literature, 1897.), I I I , 1011-12.

22. Vö. Heinrich von Treitschke: Politik; Vorlesungen gehalten an der Universität zu Berlin. (Leipzig: S. Hirzel, 1900.), II, 6: „A demokrácia alapvet? princípiuma az egyenl?ség. Minden emberi lény egyenl?ségének feltételezésén nyugszanak nemcsak a demokrácia ideáljai, hanem az illúziói is.”

23. Vö. E. M. Burns: James Madison, Philosopher of the Constitution (New Brunswick: Rutgers University Press, 1938.), 63. p.

24. T . Jefferson: The Works of Thomas Jefferson, szerk. Paul Leicester Ford (New York: G. P. Putnam, 1892.), IX, 12.

25. Ibid., p. 14-15.

26. Jefferson: Works, szerk. Washington (New York: Derby and Jackson, 1859.), I, 4O3.

27. Jefferson: Collected Writings. Monticello Edition (Washington, 1904), XV, 73.

28. Idézve J. T. Adams: Jeffersonian Principles and Hamiltonian Principles. (Boston: Little, Brown and Co., 1932.)

29. A demokrácia egyik utolsó korrekt definíciója, amely hivatalos publikációban megtalálható, az USA Háborús részleg katonai kézikönyvében TM 2000-25, kiadva 1928-ban és használva az azt követ? négy évben. Lásd különösen a IX Szekció 9. Leckéjét „Képviseleti Kormányzás” címen. (91-92. pp.) A definíció itt le van sz?kítve a direkt demokrácia értelmére.

30. Vö. Montesquieu: De L’esprit des lois. XI. 2 és 4.

31. Vö. J. Sztálin: ?? ??????? ?????????; ? ???????? ?????????. (Moszkva: Partizdat, 1935.), 4, 31, 35, 50 pp.; V. I. Lenin: ?????????. szerk. Adoratski és mások (Moscow; Partizdat, 1926-32.), XXIV, 13; XII, 131. Vö. szintén M. I. Kalinine: Que fait le pouvoir soviétiste pour réaliser la democratic? (Paris: Bureau d'éditions de diffusion et de publicité, 1926); L. Trockij: ???????????? ?????????. (Berlin: Izdatelstvo Granit, 1930.), 164-70. pp.

www.regnumportal.hu - A Flag Polgári Magazin partnere

MAGYAR MENEDÉK KÖNYVESHÁZ

Ajánló